T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ

ELDE YORGAN DİKME/İŞLEME

542TGD701

Ankara, 2012

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR ii
GİRİŞ 1
ÖĞRENME FAALİYETİ–1 2
1. YORGAN ÜZERİNE DESEN ÇİZME 2
1.1. Yorgan Desen Çizimi İçin Malzeme Seçme 2
1.2. Yorgan Desen Çizim Tekniği Uygulama 3
UYGULAMA FAALİYETİ 5
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 15
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 16
ÖĞRENME FAALİYETİ–2 17
2. YORGAN ÜZERİNE DESEN İŞLEME 17
2.1. Yorgan İşleme Teknikleri 17
2.1.1. İlinti 17
2.1.2. İnce iş 17
2.1.3. Baskı 18
2.2. Yorganın İşlenmesinde Dikkat Edilecek Noktalar 18
2.3. Desene Uygun İşleme Tekniğini Uygulama 19
UYGULAMA FAALİYETİ 20
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 32
ÖĞRENME FAALİYETİ–3 33
3. ELDE ELYAF YORGAN DiKME VE iŞLEME 33
3.1. Yorgan Kılıfı Hazırlama 33
3.1.1. Yorgan Modelleri 33
3.1.2. Kullanılan Kumaşlar ve Özellikleri 34
3.1.3. Dolgu Malzemesi (Elyaf) 35
3.1.4. Yorganların Dikiminde Kullanılan İplikler 36
3.1.5. Kullanılan gereçler 36
3.2. Elyaf Yorgan Dikimi 36
UYGULAMA FAALİYETİ 37
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 49
MODÜL DEĞERLENDİRME 51
CEVAP ANAHTARLARI 52
KAYNAKÇA 53

AÇIKLAMALAR

KOD	**542TGD701**
ALAN	**El Sanatları Teknolojisi**
DAL/MESLEK	**Dekoratif Ev Tekstili**
MODÜLÜN ADI	**Elde Yorgan Dikme/İşleme**
MODÜLÜN TANIMI	Yorgan üzerine doğru desen çizme, deseni yorgan üzerine tekniğine uygun olarak işleme becerilerinin kazandırıldığı bir öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Yorgan desenleri modülünü tamamlamış olmak
YETERLİK	Elde yorgan dikmek ve işlemek
MODÜLÜN AMACI	**Genel Amaç** Gerekli ortam sağlandığında yorgan kumaşı üzerine deseni çizebilecek, yorgan dikimini yapabilecek, desene göre yorgan yüzünü işleyebileceksiniz. **Amaçlar** **1.** Yorgan üzerine deseni doğru olarak çizebileceksiniz. **2.** Deseni yorgan yüzü üzerine tekniğe uygun olarak işleyebileceksiniz. **3.** Elde elyaf yorgan dikme ve işleme yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	**Ortam:** Yorgan dikimi için uygun aydınlık ve geniş bir atölye ortamı **Donanım:** Düz dikiş makinesi, overlok, çalışma masası, sandalye, yorgan malzemeleri, ütü, ütü masası ve yardımcı araç gereçler, kaynak kitaplar, elektronik bilgi kaynakları, kumaş örnekleri ve gereçler, çeşitli ürün katologları, desen çizim araç gereçleri vb.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Bir yorganda en önemli kısımlardan biri de yorgana deseni işleme kısmıdır. Bu işlemde artık bütün hüner yorgancının ellerine ve maharetine kalmıştır. Yorgancılar yılların vermiş olduğu tecrübe ve alışkanlıklarla bu işlemi oldukça pratik hale getirmişlerdir. Albüm sayfalarına yerleştirdikleri fotoğraflarla desen kataloğu oluşturmuşlardır. Müşteri isteğine bağlı olarak çalıştıkları desen uygulamaları çeşitlilik göstermektedir.

Yorgan dikişi özen isteyen bir iştir. Dikiş esnasında her parmağın görevi vardır. Başparmak ve işaret parmağı iğneyi tutar. Orta parmak yüksüğü taşır. Yüzük parmağı, yüksük takılı parmağı destekler. Yüzük parmağı serçe parmakla birlikte ipliğe yön verir. Parmakların bu hareketi titiz bir dikiş içindir.

Bu modülde yorgancılığın inceliklerini öğreneceksiniz. Önemli bir nokta, bu işi bir yorgancının yanında birebir izleyerek pekiştirmektir.

Bir yorgancının en az 25 yıl emek verdiği bir işte nasıl bir pratiğe ve tecrübeye sahip olduğunu ifade etmek gerekir. Modülde geçen uygulama faaliyetleri yorgancıların uygulamış oldukları çalışmalarla birebir aynıdır. Uygulanabilecek diğer yöntemler, teknik bilgi olarak sunulmuştur.

Unutulmaya yüz tutmuş, hakkettiği değeri göremeyen yorgancılık sanatını, siz öğrencilerimizin emekleri ile yeniden canlandırmayı amaçlamaktayız. İlginizi çekecek ve açıklayıcı olan bu modülün hepinize faydalı olacağını ümit ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

ÖĞRENME FAALİYETİ–1

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında yorgan yüzlerini işlemekte kullanılan desenleri çizebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Yorgancıları gezerek yorgan deseni çizim tekniklerini gözlemleyiniz.

1. YORGAN ÜZERİNE DESEN ÇİZME

Yorgan üzerine desen çizimi yapmak için bazı malzemelere ihtiyaç duyulur.

1.1. Yorgan Desen Çizimi İçin Malzeme Seçme

Kullanılacak Araç Gereçler

- Dikiş iğnesi
- Çırpı ipi
- Tebeşir
- İplikler
- Desen için gerekli mecmua ve katalog
- Metre/mezur
- Yorgan sopası
- Karton kalıplar

Mekikli göbekli motifli yorgan desenini kumaşa geçirirken kullanılan karton kalıplar aşağıdadır (Resim 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6,1.7).

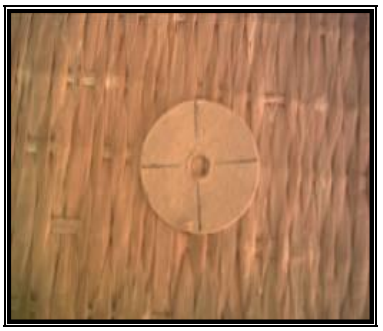

Resim 1.1: Göbek çizim kartonu

Resim 1.2: Yapraklar için çizim kartonu

Resim 1.3: Menekşe yaprakları çizim kartonu **Resim 1.4: Dal ve yaprak çizim kartonu**

Resim 1.5: Çiçek yaprak çizim kartonu **Resim 1.6: Yuvarlak desenleri çizmek için kullanılan pergel**

Resim 1.7: Hasır motifli yorgan çizim kartonu

1.2. Yorgan Desen Çizim Tekniği Uygulama

Yorgana desen çizebilmek için desen çizim tekniklerini, deseni kumaşa geçirme tekniklerini bilmek gerekir.

Deseni kumaşa geçirme tekniklerini hatırlarsak;

- Karbon kağıdı ile
- Şablon ile

- Geometrik ölçülerle
- Motifin üstünden geçirilmesi
- Tırnakla geçirme
- Araç yardımı ile
- Çırpı ipi ve tebeşir yardımı ile

Yukarıda sayılan yöntemlerden sadece çırpı ipi ve tebeşir yardımı ile olan yöntem yorgancılar tarafından kullanılmaktadır. Aşağıda yorgan motif çizimi ve uygulaması görülmektedir (Resim 1.8,1.9).

Resim 1.8: Hasan Kar'dan yorgan yüzü motifi çizimi

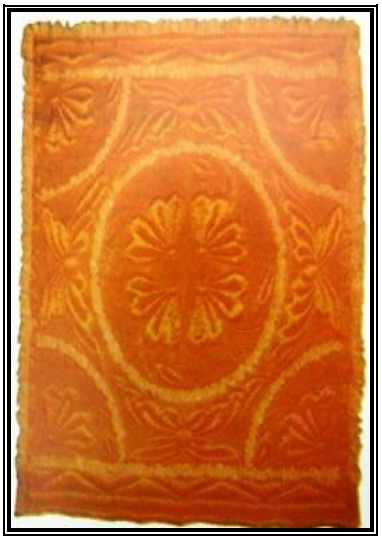

Resim 1.9: Hasan Kar'dan yorgan yüzü motifi çizim uygulaması

UYGULAMA FAALİYETİ

Deseni kumaşa geçirme tekniğini uygulayınız.

- Deseni kumaşa geçirmeden önce teyel ve çubuk dikişlerinin yapılması gerekmektedir.

İşlem basamakları	Öneriler
➢ Dikiş için uygun yüzeyin hazırlanmasında öncelikle pamuğun kaymasını engellemek için teyel dikişi alınız.	**Resim 1.10.** ➢ Yorgan yüzü, pamuk ve astar teyel dikişiyle tespit ediniz.
➢ Uzun kenarlardan 30-35 cm kadar içerden atılan teyel ile içte bir çerçeve oluşturunuz.	**Resim 1.11.** ➢ İğneye 1-1,5 metre kadar uzunlukta iplik takınız.
➢ Yorganın bütün etrafını teyelleyiniz.	**Resim 1.12.** ➢ Belli bir mesafeye gelindiğinde ipliği yavaşça çekiniz.

➢ Yorganı teyellerken bir elinizle yorganın altından tutarak iğnenin alta geçip geçmediğini kontrol ediniz.	 **Resim 1.13.** ➢ İğnenin elinize batmaması için dikkatli olunuz.
➢ Yorganın dört tarafı teyellendiğinde ipliği düğümleyiniz.	 **Resim 1.14.**
➢ Çok büyük olmayan sağlam bir düğüm atınız.	 **Resim 1.15.**
➢ Düğümü bıraktıktan sonra saten yüzün içinde kalmasını sağlayınız.	 **Resim 1.16.**

➢ Yorganı, astar yüzü içe gelecek şekilde uzunlamasına ortadan ikiye katlayınız.	 **Resim 1.17.**
➢ Pamuğun eşit dağılması için sopalayınız.	 **Resim 1.18.**
➢ İkiye katlanmış vaziyetteyken 20 cm kadar içerden dikiş yapınız.	 **Resim 1.19.** ➢ Daha sonra kenardan 10 cm uzaklıkta bir dikiş yapınız.
➢ Köşelere gelince tekrar sopalayarak işleme devam ediniz.	 **Resim 1.20.** ➢ Yorgan yüzünü süsleyecek motiflerin yüzeye düzgün bir şekilde yerleştiriniz. Kenar çubuğunun (kenar sırasının) düzgün dikilmesine önem veriniz.

➢ Daha sonra kenardan 10 cm uzaklıkta bir dikiş daha yapınız.	 **Resim 1.21.** ➢ Bu dikişe yorgancılar kenar sıra dikişi de demektedirler. Burada yapılan iki çubuk dikişidir. İçte teyellenen çerçeve içine dört çubuk dikişi yapınız. ➢ "Çubuk", "Temel Çubuk", "İrilemesi" gibi isimler alan bu dikiş yorganın dört kenarında yeterli pamuğun bırakılmasını sağlayınız.
➢ İstenirse yorgan kenarından 3 cm içeride dört kenarı çerçeveleyen sık dikiş yapılabilir.	 **Resim 1.22: "Zırh", 'Ufaklama Dikişi" yapılmış yorgan**
➢ Yorganı ters çevirip sopalayınız.	 **Resim 1.23.**

➢ Kenar sırası yapılmış yorgan	**Resim 1.24.**
➢ Kenar çubuğu üzerinde yorgan sopası ile kontrolünü yapınız.	**Resim 1.25.**
➢ Yorgan sopasıyla dikişleri düzeltiniz.	**Resim 1.26.**
➢ Artık deseni kumaşa geçirme işlemine geçilebilir. ➢ Çırpı ipi ve tebeşir yardımı ile yorganın taksimatını yapınız.	**Resim 1.27.**

	➢ İşlenmemiş yorgan (taksimat) denilen bir işlemle, motifin özelliğine göre kare, dikdörtgen ya da baklava biçiminde eşit dilimlere ayrınız., Tebeşirle çiziniz.. Sonra da motif yorganın üzerine geçiriniz.
➢ Yorganın bütün kenarlarını ikiye bölünüz, tebeşirle işaretleyiniz.	**Resim 1.28.**
➢ Yorganın bütün kenarlarını ikiye bölünüz, tebeşirle işaretleyiniz.	**Resim 1.29.**
➢ Çırpı ipini tebeşirin arasına alarak tebeşir tozunun ipe geçmesini sağlayınız.	**Resim 1.30.** ➢ Yorgan yüzünün geometrik düzeni tebeşirlenmiş bir sicim, cetvel, pergel ve mukavva kalıplar yardımıyla oluşturunuz.

➢ Çırpı ipini tebeşirlerken ikiye ayrılmış tebeşiri, motifleri yorgana çizerken kullanabilirsiniz.	 **Resim 1.31.** ➢ Geometrik plan içinde yerleştirilecek motifler, tebeşirle yüzeyde tespit ediniz.
➢ İkiye bölünen uzun ve kısa kenarları çapraz gelecek şekilde iple çiziniz. ➢ Yorgan üzerinde desenlerin oluşturulabilmesi için çırpı ipi (yün iplik) bir uçtan diğer uca vurulur. ➢ İplik vurma, iki ucun iki kişi tarafından ayrı ayrı tutulması ve yorgana çizgiler oluşturulmasıyla yapılmaktadır.	 **Resim 1.32.**
➢ Bütün köşeleri çiziniz.	 **Resim 1.33.**
➢ Köşeler bitince yorganın çapraz köşelerini çiziniz.	 **Resim 1.34.**

➢ Yorganın ortasını çiziniz.	 **Resim 1.35.**
➢ Bütün köşeler ve kenarlar çizildikten sonra yorganın görünüşü”	 **Resim 1.36.**
➢ Kartondan yapılmış şekilleri yorgana geçiriniz.	 **Resim 1.37.**
➢ Yorganın kenar motiflerini çiziniz.	 **Resim 1.38.** ➢ Kartondan yapılmış şekilleri yorgana geçirirken desen tekrarında birleşim noktalarına dikkat ediniz.

➢ Arada kalan baklava desenlerini eliniz ile çiziniz.	 **Resim 1.39.**
➢ Orta yuvarlağı (göbeği) çiziniz.	 **Resim 1.40.**
➢ Yuvarlağın etrafına menekşe desenini oluşturacak kalıbı çiziniz. ➢	 **Resim 1.41.** **Resim 1.42.**

➢ Menekşenin etrafına elinizle şekil veriniz.	 **Resim 1.43.**
➢ Motifin etrafındaki yaprakları elinizle çiziniz.	 **Resim 1.44.** ➢ Düz ve aydınlık bir zeminde çalışmaya dikkat ediniz.
➢ Büyük yapraklardan sonra küçük yaprakları da elinizle çiziniz. ➢	 **Resim 1.45.** ➢ Desenin detaylarına ve motiflerin kaymamasına özen gösteriniz.
➢ Motifi tebeşirle çizme işlemi bittikten sonra yorganın her tarafını teyelleyiniz.	 **Resim 1.46.** ➢ Pamukların kayması önleneceği gibi motiflerin çizileceği bir zemin elde edilmiş olur.

➢ Yorganın model ağırlığına göre çubuk araları da teyellenir.	 **Resim 1.47:** ➢ Desenlerin özelliğine göre yorganın enine ve boyuna teyeller almaya özen gösteriniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi desen çiziminde kullanılmaz?
A) Parşömen kağıdı
B) Cetvel
C) Kareli kâğıt
D) Hallaç yayı

2. Aşağıdakilerden hangisi desenin yüzeye geçirilmesinde kullanılmaz?
A) Karbon kâğıdı ile
B) Şablon ile
C) Milimetrik kâğıt ile
D) Çırpı ipi ve tebeşir yardımı ile

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

3. Dikiş için uygun yüzeyin hazırlanmasında öncelikle pamuğun kaymasını engellemek için …….. alınır.
4. Yorganın kenar pamuğunun kaymasını tamamen önlemek ve yorgan kenarını daha düzgün göstermek amacıyla yapılan bu dikişe "Zırh", "……." gibi adlar verilir.
5. ……; iki ucun iki kişi tarafından ayrı ayrı tutulması ve yorgana çizgiler oluşturulmasıyla yapılmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ–2

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında deseni, yorgan yüzü üzerine tekniğe uygun olarak işleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Elde yorgan işlemesinde kullanılan teknikleri araştırınız.

2. YORGAN ÜZERİNE DESEN İŞLEME

Yorgan işleme konusunda yorgancılar ustalaşmış durumdadırlar. İşlemek için çeşitli teknikler uygulamaktadırlar.

2.1. Yorgan İşleme Teknikleri

Kullandıkları teknikler; ilinti, ince iş, baskı dikişi olarak 3`e ayrılır.

2.1.1. İlinti

Yorgan yüzü, pamuk ve astarın teyel dikişiyle tespit edilmesine denir. (Resim 2.1)

Resim 2.1: İlinti

2.1.2. İnce iş

Belirlenen desenin model özelliğine göre etrafından şekil verirken kullanılan dikiştir (Resim 2.2). Sık iğne dikişi kullanarak desen üstünden yapılan dikiştir.

Resim 2.2: İnce iş

2.1.3. Baskı

Model özelliğine göre sık olarak işleme şeklidir (Bu dikişe sık iğne de denilmektedir.) (Resim 2.3).

Resim 2.3: Baskı

2.2. Yorganın İşlenmesinde Dikkat Edilecek Noktalar

- Kumaşa uygun iplik kullanılmalıdır (Burada müşterinin isteği de önemlidir ama yorgancılar yılların vermiş olduğu tecrübe ile naylon masura mı yoksa merserize mi kullanılacağı konusunda müşteriyi yönlendirebilir.).
- İşe uygun iğne kullanılmalıdır.
- İğneye takılan iplik yeterli uzunlukta olmalıdır. Ne çok uzun ne de çok kısa olmalıdır. Yorgancılar bunun 1 metre veya 1,5 metre olabileceğini ifade etmişlerdir.
- Kumaşın durumuna göre ipliği çekerken kumaşın kesilmemesine özen gösterilmelidir.
- Vuruş aralıklarının geniş olması elyafın kesilmesine sebep olacağından bu konuda hassas davranılması gerekir.

- Sadece yüz ve astarın tutturulması ve pamuğun kopartılması halinde yüzeyde hava geçirgenliği meydana gelecek, yorganın koruyucu özelliği kaybolacaktır.

2.3. Desene Uygun İşleme Tekniğini Uygulama

Yorgan dikişi özen isteyen bir iştir. Dikiş esnasında her parmağın görevi vardır. Başparmak ve işaret parmağı iğneyi tutar. Orta parmak yüksüğü taşır. Yüzük parmağı, yüksük takılı parmağı destekler. Yüzük parmağı ve serçe parmak ipliğe yön verir. Parmakların bu hareketi titiz bir dikiş içindir.

Uygulanacak desende model özelliğine göre ilinti olması gereken yerlere ilinti yapılır. İnce iş ve baskı dikişi de desenin özelliğine göre uygulanır. Bu konuyla ilgili uygulama faaliyetinde konu hakkında aydınlatıcı bilgiyi bulabilirsiniz.

UYGULAMA FAALİYETİ

Yorganın tamamlanması için aşağıdaki uygulama faaliyetini işlem basamaklarına göre yapınız.

İşlem basamakları	Öneriler
➢ Yorgan yüzünde kullanılan kumaşın özelliğine ve rengine göre iplik seçiniz.	**Resim 2.4.**
➢ Desene göre yorganın kenarlarını, önce ince iş dikişiyle dikiniz.	**Resim 2.5.**
➢ Sonra iç taraflarını (yaprakların içleri) baskı dikişiyle dikerek yorganı tamamlayınız.	**Resim 2.6.** ➢ İğneyi, elinize batmaması için dikkatli kullanınız.

UYGULAMA FAALİYETİ

Deseni önceden saten yorgan yüzüne çizilmiş olan yorganı dikme işlemesini yapınız.

➢ Yorganın iç yüzünü dışarı çeviriniz.	 **Resim 2.7.** ➢ Yorgan yüzünü fazla sallamadan ve hırpalamadan çevirmeye özen gösteriniz.
➢ Dikiş paylarını ve kat izlerini açarak ütüleyiniz.	 **Resim 2.8.** ➢ Ütüleme işlemini peyim dikişini yapmadan önce de yapabilirsiniz.
➢ Dikiş paylarındaki fazla iplikleri keserek temizleyiniz.	 **Resim 2.9.**
➢ Dikilecek yorganın özelliğine uygun olarak dolgu malzemesini tartınız.	 **Resim 2.10.**

➢ Dolgu malzemesini hallaç atma makinesinden geçiriniz.	 **Resim 2.11.** **Resim 2.12.** ➢ Dolgu malzemesini hallaç atma makinesinden geçirirken çok dikkatli olunuz. ➢ Gerekli güvenlik tedbirlerini alınız. ➢ Toza karşı maske kullanabilirsiniz. **Resim 2.13.**
➢ Yorgan yüzünü, astarı yere gelecek şekilde düz zemin üzerine seriniz. ➢ Hallaç atma makinesinden geçirilmiş olan dolgu malzemesini (Burada pamuk kullanılmıştır.) yorgan yüzünün üzerine koyunuz.	 **Resim 2.14.**

	 Resim 2.15.
➢ Pamuğu (dolgu malzemesini) yorgan çubuğu ile yorgan yüzünün üzerine yerleştiriniz.	 **Resim 2.16.** **Resim 2.17.** ➢ Dolgu malzemesini, yorgan yüzünde hiç boşluk kalmayacak şekilde yerleştirmeye özen gösteriniz.
➢ Pamuk döşenmiş olan yorganı rulo yaparak çeviriniz.	 **Resim 2.18.**

	 Resim 2.19.
➢ Yorgan kılıfını, dikilmeyen ağız boşluğundan çeviriniz.	 **Resim 2.20.** **Resim 2.21.** **Resim 2.22.**

	 Resim 2.23.
➢ Çevirme işlemini tamamladıktan sonra yorgan yüzünün ağız kısmını, elde çırpma dikişi ile dikerek kapatınız.	 **Resim 2.24.**
➢ Temiz tahta zemin üzerinde yorganı, yüzü alta gelecek şekilde açarak seriniz.	 **Resim 2.25.**
➢ Yorganı önce tersinden çubuk ile döverek pamuğun yerleşmesini sağlayınız.	 **Resim 2.26.**
➢ Pamuğun iyice yerleşmesi için çubuklama işlemine devam ediniz.	 **Resim 2.27.**

➢ Astarın üzerine yorgan çubuğu ile bastırarak pamuğun yerleşmesini sağlayınız.	 **Resim 2.28.** **Resim 2.29.** ➢ Pamuğu yorgan çubuğu ile yerleştirme işlemini özenle ve sabırla yapınız.
➢ Yorgan yüzünün kaymaması için teyel yapınız.	 **Resim 2.30.** **Resim 2.31.** **Resim 2.32.** ➢ Deseni dikme işlemlerinde kullanacağınız ipliklerle teyelinizi yapabilirsiniz.

➢ Köşelerdeki pamuğu yorgan çubuğu ile yerleştiriniz.	 **Resim 2.33.** **Resim 2.34.** ➢ Yorganınızın çok iyi ve kaliteli olmasını istiyorsanız pamuğu çubukla döverek yerleştirme işlemini çok kısa sürede bitirmemeye özen gösteriniz.
➢ Yorganın astarı altta kalacak şekilde yorganı ters çeviriniz. ➢ Yorgan çubuğu ile pamuğu yerleştirme işlemine ön yüzdede devam ediniz.	 **Resim 2.35.** ➢ Pamuğun iyice yerleşmesi için çubukla dövme işlemine devam ediniz.
➢ Yorganı desen özelliğine uygun olarak kenar çerçeve çizgi dikişlerini ince iş dikişiyle bir sıra dikiniz.	 **Resim 2.36.** ➢ Yorgan yüzünde kullanılan kumaşın özelliğine ve rengine uygun iplik seçiniz.

➢ Kenar sıra dikişini, yorganın dört kenarına da uygulayınız.	 **Resim 2.37.** ➢ İpliğiniz bitince tek elinizle düğümü yuvarlayarak atınız. ➢ Düğümün yorganın içerisinde kalmasına özen gösteriniz.
➢ Dikme işlemi sırasında yeri geldikçe parmaklarınızla ve iğne ile pamuğu yerleştiriniz.	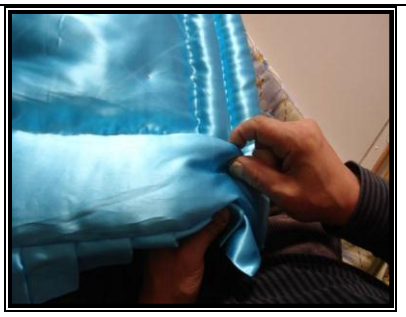 **Resim 2.38.** ➢ Dikiş esnasında dikim kolaylığı sağlamak için iğne yardımı ile dolgu malzemesini ara sıra düzeltiniz.
➢ İkinci sırayı da ince iş dikme işlemi ile dikerek çerçeve çizgi dikişini oluşturunuz.	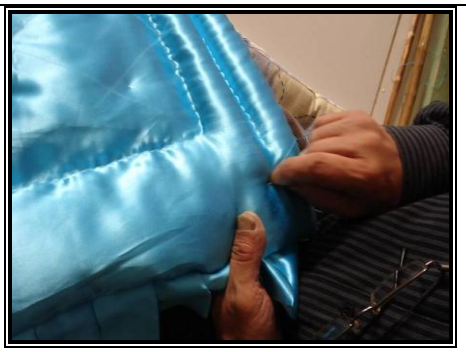 **Resim 2.39.** ➢ İlk önce 15–20 cm (Desen özelliğine göre ölçüler değişebilir.) içeriden sıra dikişi, daha sonra bu dikişi ortalayan ikinci sırasını dikebilirsiniz.

➢ Yorgan sopasıyla pamuğu yerleştirerek dikişleri düzeltiniz.	 **Resim 2.40.** ➢ Pamuğu kumaş ile astar arasında hiç boşluk kalmayacak şekilde yerleştirmeye ve dikmeye özen gösteriniz.
➢ Kaba teyelleri sökerek tekrar teyel alınız.	 **Resim 2.41.** **Resim 2.42.** ➢ Desenlerin özelliğine göre yorganın enine ve boyuna teyeller almaya özen gösteriniz. ➢ Her üç katı da dikmeye özen gösteriniz. ➢ Kumaşın üstüne çizilmiş olan deseni silmemeye dikkat ediniz.
➢ Deseni dikme işlemine kenar baklavaları dikerek başlayınız.	 **Resim 2.43.**

	 Resim 2.44. ➢ Tüm modellerde yorgan dikmeye kenarlardan başlanır. Ardından köşeler ve göbek deseni dikilir.
➢ Yorganınızı belirli sıralamayı takip ederek dikiniz.	 **Resim 2.45.** ➢ İğnenizin kalınlığını deseninizin özelliğine göre seçiniz. ➢ Örnek: İnce iş yaparken 4 nolu iğne kullanabilirsiniz.
➢ Desen özelliğine uygun dikiş tekniklerini seçerek yorganınızı tamamlayınız.	 **Resim 2.46.** ➢ Desen özelliğine göre düz dikiş, gömme baskı ve düz baskı dikiş tekniklerini uygulayabilirsiniz. ➢ Temiz ve düzenli çalışınız.

➢ Yorgan üzerinde bulunan teyelleri sökünüz. ➢ Düğümleri yorgan içerisine iğne yardımı ile alınız.	 **Resim 2.47: Dikme işlemi bitmiş asma desenli yorgan** ➢ Fazla iplikleri ve düğümleri, yorgan yüzünü ve deseni bozmadan temizlemeye özen gösteriniz.
➢ Kalite kontrolünü yapınız.	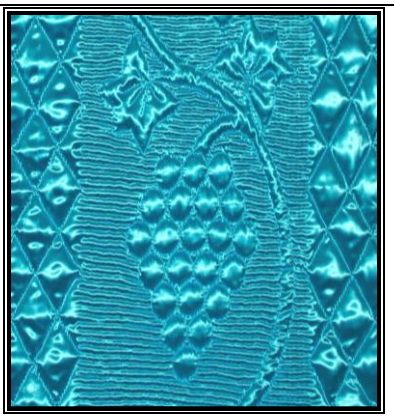 **Resim 2.48: Yorgandan detay** **Resim 2.49: Asma desenli yorganın tersinden görünüşü**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Kumaşa uygun …… kullanılmalıdır. İşe uygun …… .. kullanılmalıdır.
2. Yorgan yüzü, pamuk ve astarın teyel dikişiyle tespit edilmesine …….. denir.
3. Belirlenen desenin model özelliğine göre etrafından şekil verirken kullanılan ……. dikişidir.
4. Yorgan işlenirken kumaşın durumuna göre ipliği çekerken …… kesilmemesine özen gösterilmelidir.
5. Yorgan işlenirken sadece yüz ve astarın tutturulması ve pamuğun kopartılması halinde yüzeyde hava geçirgenliği meydana gelecek, yorganın …….. özelliği kaybolacaktır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ–3

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler ve kazandırılacak beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında yorgan kılıflarında kullanılan kumaş çeşitlerini öğrenebilecek, yorgan kılıfını hazırlayarak elyaf yorganı tekniğe uygun olarak dikebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Yorgan kılıfı kumaşlarının özelliklerini araştırınız.
- Elyaf yorgan yapımında kullanılan malzemeleri araştırınız.
- Elyaf yorgan dikim tekniklerini araştırınız.
- Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. ELDE ELYAF YORGAN DİKME VE İŞLEME

3.1. Yorgan Kılıfı Hazırlama

Yorgan kılıfı, yapılacak yorganın astar ve yüz kumaşının birleştirilmesinden oluşur. Kılıflar yorgan ölçüleri dikkate alınarak hazırlanır. Yorgan kılıfları astar ve yüz kumaşı olarak iki parçadan oluşur. Kullanım şekline göre astar ve yüz kumaşı farklı olabildiği gibi aynı kumaştan da hazırlanabilir. Yorgan, dikimi yapılırken küçüleceği için kılıfları yorganın bitmiş ölçüsünde 15 cm daha fazla pay verilerek kesilmelidir. Kılıflar, yorganların kullanım şekillerine ve ölçülerine göre 3 grupta toplanır.

- Tek kişilik en: 1,65 cm boy: 2,15 cm
- Çift kişilik en: 1,90 cm boy: 2,20 cm
- Çocuk ve bebek yorganları: Kullanım yerine göre ölçü belirlenir.
- Battal boy: Kullanım yerine göre ölçü belirlenir.

3.1.1. Yorgan Modelleri

- Çift kişilik çeyizlik yorgan,
- Yorgan yüzü deri saten,
- Yüz kumaşı nakış işlemeli (aplike, beyaz iş, Çin iğnesi, kum iğnesi ve kordon yöntemiyle),
- Kenarları fırfırlı (farbalı),
- Yorgan dikim aşamasında model verilen yorganlar

3.1.2. Kullanılan Kumaşlar ve Özellikleri

Yorganlarda kullanılan kumaş çeşitleri, yorgan astarında ve yüzünde kullanılan kumaşlar olarak ikiye ayrılır.

3.1.2.1. Kumaşların Sınıflandırılması

- Pamuklu kumaşlar,
- Düz dokumalar,
- Kruvaze dokumalar,
- Yumuşak ve yün görünüşlü olan havlı kumaşlar,
- İpekli kumaşlar olarak sınıflandırılır.

- **Düz dokumalar**
  - Pamuklu bez
  - Basma
  - Kalın patiska
  - Opal
  - İnce patiska (batist)
  - İnce keten bez (linon)
  - Tülbent
  - Mermerşahi
  - Gaz
  - Gipür
  - Tül
  - Jorjet
  - Etamin

Yorgan astarlarında kullanılan kumaşlardan mermerşahi denilen ince dokunmuş bezler, patiskalar ve Amerikan bezleri bu gruba girmektedir.

- **Kruvaze dokumalar**
  - Kutıl
  - Şerj (şayak) kruvaze kumaşlar
  - İnce saten
  - Saten serj
  - İşlemeli saten
  - Çin sateni
  - Pike

- **Yumuşak ve yün gibi görünüşlü olan havlı kumaşlar**
  - Fanila
  - Kadife
  - Düvetin

- **İpekli kumaşlar**
  - Tafta
  - Serj ve diyagonaller
  - Kruvaze
  - Sura
  - Saten çeşitleri
  - İpek kumaş çeşitleri
  - İpek kaşmir
  - Kadifeler
  - Krepler
  - Bürümcük
  - Tüller

3.1.3. Dolgu Malzemesi (Elyaf)

Elyafın (lif) kelime anlamı, belirli uzunluğu, inceliği, mukavemeti ve yumuşaklığı olan, bükülme (eğirme) ve birbiri üzerine yapışma yeteneği olan, tekstil ham maddeleridir. Özellik olarak birbirine benzeyen elyaflardan akrilik elyaf, geniş alanlı kullanım amacıyla üretilmiştir. Bu modülde yorgancıların dolgu malzemesi olarak kullandığı elyaf yapay elyaftır.

3.1.3.1. Özellikleri

Hafiftir, kış giysileri için yumuşak sıcaklık sağlar. Yumuşak, hafif ve incedir, pamuğa benzer, sıcak havalarda serin tutar. Parlak renklere çok hızlı boyanabilir, makinede yıkanabilir, hızlı kurur. Esnektir, şekil verilebilir, çekmeye ve kırışmaya karşı dayanıklıdır. Mükemmel kıvrım oluşturulabilir. Güve, yağ ve kimyasallara karşı dayanıklıdır, güneş solmasına karşı dayanıklıdır.

3.1.3.2. Kullanım Alanları

Elyaf hazır giyim, çorap, yuvarlak örgülü giysiler, spor giysiler, çocuk giysileri; ev tekstili, yorgan, döşemelikler, yer kaplaması, tente ve güneşliklerde kullanılır.

Resim 3.1: Elyaf bebek yorganı

3.1.4. Yorganların Dikiminde Kullanılan İplikler

- Pamuk iplikleri
- Merserize iplikler
- Sentetik iplikler

3.1.5. Kullanılan gereçler

- İğne**,**
- Yüksük,
- Makas,
- Çırpı ipi,
- Tebeşir,
- Yorgan sopaları

3.2. Elyaf Yorgan Dikimi

Günümüzde geleneksel olarak kullanılan yorganların yerini yavaş yavaş alan elyaf yorganlar hem estetik görüntüsü hem de kullanım kolaylığından dolayı çok tercih edilmektedir. Evlerde kullanıldığı gibi oteller, hastaneler, yatılı okullar gibi toplu yaşanan yerlerde kolay temizlendiğinden dolayı sıkça kullanılmaktadır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Resimde görmüş olduğunuz nakışlarla süslenmiş fırfırlı (farbalı) yorgan modeline göre çift kişilik yorgan yüzü ve astarına peyim dikişi uygulayınız.

Resim 3.2: İşleme yüzlü yorgan

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Fırfırlı (farbalı) modelli bir yorgan için önce fırfır parçasını hazırlayınız.	**Resim 3.3.** **Resim 3.4.** ➢ Yorgan kumaşınıza uygun farba (fırfır) kumaşı seçiniz. (Fırfır: Giysi, perde vb.nin kenarlarına dikilen kırmalı veya büzgülü süs)
➢ Kesim masasında 30 cm eninde ve yorganın etrafını saracak ve 2cm`lik pile yapabilecek şekilde kumaş hesabı yaparak fırfır kumaşını kesiniz. ➢ Fırfırın kenarlarını makine dikişi ile kapatınız.	**Resim 3.5.**

➢ Pile aralarını mezurla ölçerek toplu iğneyle tespit ediniz.	➢ Dikkatli çalışınız.
➢ Fırfır parçasını 2 cm`lik pileler yaparak makineye çekiniz.	**Resim 3.6: Dikişinizi 1cm'den çekiniz.**
➢ Bitmiş ölçüsü en 1,90, boy 2,20 olan yorganınızın en ve boy ölçüsüne 15 cm pay verip keserek astarınızı ve yüz kumaşınızı hazılayınız.	**Resim 3.7.** ➢ Nakış desenli yorgan yüzü kullanınız. ➢ Kumaşınızı dikiş payı vererek kesiniz.
➢ Hazırladığınız fırfırı yorgan astarına makine ile dikiniz.	➢ Fırfır parçasını dikerken yorganın başa gelecek kısmına fırfır gelmeyeceği için fırfırları yanlardan dikmeye başlayınız.
➢ Köşelere geldiğinizde fırfır pilelerini köşe şekline göre çevirerek dikiniz.	**Resim 3.8.** ➢ Köşelerin net olmasına özen gösteriniz.

➢ Fırfır parçasını da içeri alarak yorgan yüzü ve astarı birleştiriniz (Peyim dikişi yapınız.).	 **Resim 3.9: Yorgan kılıfı** ➢ Fırfır parçası kaymasın diye iğneleyebilirsiniz. ➢ Yorgan astarı altta kalacak şekilde dikiniz. ➢ Yorgan yüz kumaşı ile astar arasında kalacak olan fırfır parçasını kontrol ediniz. ➢ İpliğinizi dikiş sonunda pekiştiriniz.
➢ Peyim dikişini tamamlayınız.	 **Resim 3.10: Peyim dikişi** **Resim 3.11: Farba kontrolü**

UYGULAMA FAALİYETİ

Elyaf yorgan dikimini yapınız.

İşlem basamakları	Öneriler
➢ Nakışlı yorgan yüzünün üzerine yapılacak olan dikim desenini tasarlayınız.	➢ Nakışlı bölgeleri dikkate alarak tasarımınızı yapınız.
➢ Yorganın (çevirmeden) astar tarafından ağzını belirleyiniz. ➢ Belirlediğiniz noktadan 40 veya 50 cm sadece kılıfı kesiniz.	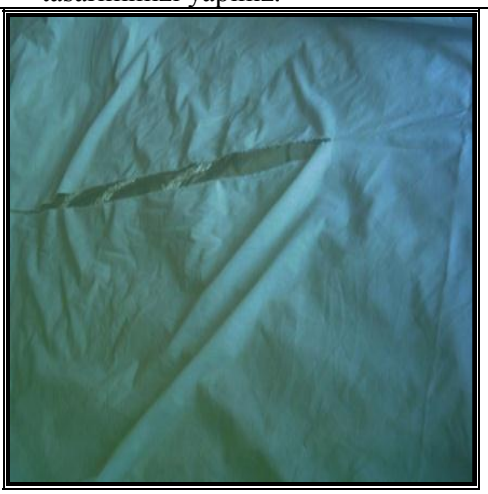 **Resim 3.12: Ağız kesimi** ➢ Yorgan kılıfnızın ağız kısmının (yorganın boyuna) orta kısmda olmasına dikkat ediniz. ➢ Kesilen bölümün yorganınızı çevirmede kolaylık sağlayacağını unutmayınız.
➢ Astarı yere gelecek şekilde (dikişleri dışarıda) düz zemin üzerine kılıfı seriniz, üzerine elyafı koyunuz.	 **Resim 3.13: Elyaf koyma işlemi** ➢ Çift kişilik yorgan için 3,5 kilo elyaf kullanabilirsiniz.

➢ Kılıfın dört köşesinden tutarak ortada birleştiriniz.	 **Resim 3.14: Köşe birleştirme**
➢ Ağız dikişinin olduğu açıklıktan yorganı köşelerden çeviriniz.	 **Resim 3.15: Yorgan çevirme**
➢ Köşelerden başlayarak ağız dikişinin olduğu yerden içindeki elyafı yorgan sopasıyla dağıtınız.	 **Resim 3.16: Elyaf birleştirme** ➢ Elyafı eşit bir şekilde yorganın içine dağıtınız.

➢ Ağzını ara teyeli ile elde dikiniz.	 **Resim 3.17: Ağız dikişi**
➢ Elyafı eşit dağıtabilmek için yorganı tersinden sopalayınız.	 **Resim 3.18.**
➢ Elyafı eşit dağıtabilmek için yorganı yüzünden sopalayınız.	 **Resim .3.19: Elyaf yerleştirme**
➢ Sopalandıktan sonra yorgan köşelerini kontrol ediniz.	 **Resim . 3.20: Yorgan köşesi**

➢ Elyafların kaymaması için yorganın yüzünden 4 etrafına teyel alınız.	 **Resim . 3.21: Teyel yapma işlemi** ➢ Eşit aralıklar ile teyelleyiniz.
➢ Teyelledikten sonra tersini çevirip tekrar sopalayınız.	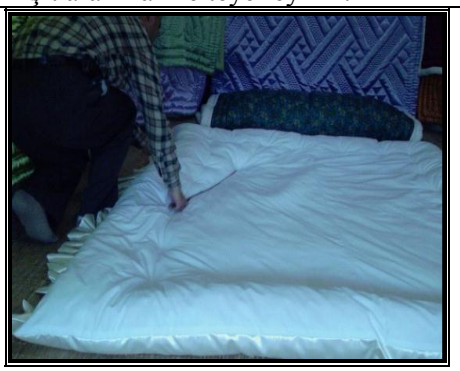 **Resim 3.22.** ➢ Yorganda sürekli yapılan bu sopalama işlemi elyafın eşit dağıtılması için önemlidir unutmayınız.
➢ Dikme işlemine başlamadan önce elyafın köşelere yerleşmesi için iğneyle düzeltiniz.	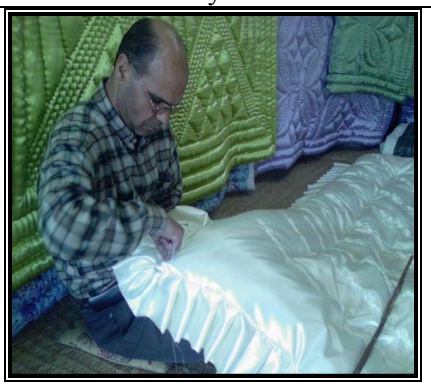 **Resim 3.23.** ➢ Dikkatli çalışınız.

➢ Kenar sırasını 18 cm veya 20 cm`den dikmeye başlayınız.	 **Resim 3.24.**
➢ Kenar sıra dikişini ince iş yapınız.	 **Resim 3.25.** ➢ İnce iş yaparken 4 nolu iğne kullanabilirsiniz.
➢ Köşelere geldiğinizde mutlaka yorganı sopalayınız.	 **Resim 3.26.** ➢ Elyafın iyi yerleşmesi için sopa kullanabilirsiniz.

➢ Kenar sıra dikişini yorganın 4 kenarında uygulayınız.	 **Resim 3.27: Birinci sıra dikişi**
➢ İpliğiniz bitince düğüm atınız.	 **Resim 3.28.**
➢ Düğümün ucunu yorgan içine çekiniz.	 **Resim 3.29.** ➢ Düğümü tek elinizle yuvarlayarak atınız.
➢ Kenar sıranın ikincisini kenar ile birinci sıra arasına yapınız.	 **Resim 3.30: İkinci sıra dikişi** ➢ İlk önce 18-20 cm içeriden sıra dikişi, daha sonra bu dikişi ortalayan ikinci sırasını geçiniz.

➢ Yorganın her tarafına elyafın eşit dağılabilmesi için modele göre teyelleyiniz.	 **Resim 3.31: Teyelleme**
➢ Yorgan dikim model özelliğine göre köşeye karton şablonlarla çizim yapınız.	 **Resim 3.32.**
➢ Kartonla çizdiğiniz bölümü ince iş ile işleyiniz.	 **Resim 3.33: İnce işi yapılmış yorgan köşesi** 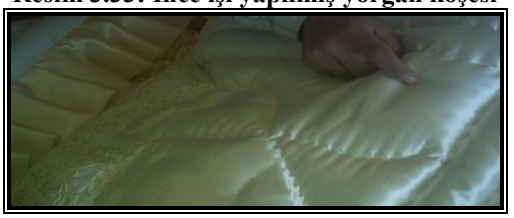 **Resim 3.34.**

➢ Model özelliğine göre nakışlı bölgenin etrafını işleyiniz.	 **Resim3.35** **Resim 3.36.**
➢ İşlemeye devam ediniz.	 **Resim 3.37.** **Resim 3.38: Model özelliğine göre nakışlı bölgenin etrafı işlenmiş yorgan**

➢ Köşeye kartonla çizdiğimiz motifin etrafını baskı dikişi ile işleyiniz.	**Resim 3.39.**
➢ Yorgan dikim modeline göre işlemlerinizi tekrar ederek yorganınızı tamamlayınız.	**Resim 3.40.**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Çift kişilik yorgan için .....kilo elyaf kullanabilirsiniz.
2. İnce iş yaparken ..... numaralı iğne kullanabilirsiniz.
3. Yorganda sürekli yapılan bu sopalama işlemi elyafın ..... dağıtılması için önemlidir.
4. Elyafın iyi yerleşmesi için ..... kullanabilirsiniz.
5. **.....** hem estetik görüntüsü hem de kullanım kolaylığından dolayı çok tercih edilmektedir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

6. Yapılacak yorganın astar ve yüz kumaşının birleştirilmesinden oluşan bölüme ……. denir.
A) Yastık
B) Yorgan kılıfı
C) Mermerşahi
D) Yorgan

7. Yorgan astarlarında kullanılan kumaşlar mermerşahi denilen ince dokunmuş bezler, ……bezleridir.
A) Patiskalar ve Amerikan
B) Keten
C) Hallaç
D) Saten

8. Giysi, perde vb.nin kenarlarına dikilen kırmalı veya büzgülü süs, farba ve farbalaya ……. denir.
A) Büzgü
B) Kenar
C) Fırfır
D) Süs

9. Belirli uzunluğu, inceliği, mukavemeti ve yumuşaklığı olan, bükülme (eğirme) ve birbiri üzerine yapışma yeteneği olan, tekstil ham maddelerine verilen isim aşağıdaki seçeneklerden hangisidir?
A) Pamuk
B) Lif (elyaf)
C) Saten
D) Kumaş

10. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde standart çift kişilik yorgan ölçüleri verilmiştir?
A) 1,90 cm'e 3,00 cm
B) 2,10 cm'e 2,40 cm
C) 1,65 cm'e 2,15 cm
D) 1,90 cm'e 2,20 cm

11. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi yorgan dolgu malzemesi olarak kullanılmaz?
A) Yün
B) Sünger
C) Elyaf
D) Pamuk

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise "Modül Değerlendirme"ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Kendi seçmiş olduğunuz herhangi bir deseni (önce çizimini yaparak), bebek yorganı üzerine uygulayarak işlemesini yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Desen araştırması yapınız.	➢ Araştırmacı olunuz. ➢ Yaratıcı olunuz. ➢ İnternetten araştırma yapınız.
➢ Yorgan deseni çizimi konusunda bilgi edininiz.	➢ Çevrenizdeki yorgancıları dolaşınız. ➢ Yazılı ve görsel basını takip ediniz.
➢ Deseni kumaşa geçirme yöntemlerini öğreniniz.	➢ Çevrenizdeki yorgancıları dolaşınız. ➢ Planlı çalışınız.
➢ Desen işlemesinde kullanılan yöntem ve teknikleri öğreniniz.	➢ Zamanınızı verimli kullanınız.
➢ Yorganın işlenmesinde dikkat edilecek noktaları öğreniniz.	➢ Zamanınızı verimli kullanınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Desen araştırması yaptınız mı?		
2. Yorgan deseni çizimi konusunda bilgi edindiniz mi?		
3. Deseni kumaşa geçirme yöntemlerini öğrendiniz mi?		
4. Desen işlemesinde kullanılan yöntem ve teknikleri öğrendiniz mi?		
5. Yorgan kumaşa peyim dikişi yaptınız mı?		
6. Çırpı ipini tebeşire sürttünüz mü?		
7. Yorganın işlenmesinde dikkat edilecek noktaları uyguladınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda "**Hayır**" şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız "**Evet**" ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	C
3	Teyel Dikisi
4	Ufaklama Dikişi
5	Iplik Vurma

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	İplik, İğne
2	İlinti Dikişi
3	İnce İş
4	Kumaşın
5	Koruyucu

ÖĞRENME FAALİYETİ-3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	3,5
2	4
3	Eşit
4	Sopa
5	Elyaf Yorganlar
6	B
7	A
8	C
9	B
10	D
11	B

KAYNAKÇA

- DUMAN Mustafa, **Geleneksel Türk Yorgancılık Sanatı**, İstanbul, 2007.
- **Halk Eğitimi Merkezleri Yorgancılık Kursu Eğitim Programı Dokümanları**, Ankara, 1993.
- **Mersin Yorgan Dikimevi**, Aydın.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü.